
«Το μακρύ οδοιπορικό των γυναικών στην κατάκτηση του Ναού της Θέμιδος»

Carlos d' Aguila

Μια ρωμαία διανοουμένη, η Ορτενσία, κόρη του διάσημου νομοδιδασκάλου Quintus Hortensius (αντιπάλου και φίλου του Κικέρωνα) υπερασπίστηκε μπρος στους τριάρχους μian υπόθεση δύσκολη την οποία και κέρδισε. Με σκοπό να φορολογηθούν μεγάλες περιουσίες ρωμαίων γυναικών, 1400 απ' αυτές καταδικάστηκαν στην κατάθεση δηλώσεως. Πώς επαναλαμβάνεται η ιστορία! Η εύστοχη επιχειρηματολογία και η ευφράδεια της Ορτενσίας είχαν σαν αποτέλεσμα να περιοριστεί στις 400 ο αριθμός των γυναικών που κρίθηκαν φορολογητέες.

Ο Βαλέριος-Μάξιμος αναφέρει ότι την ίδια εποχή μια άλλη πατρικία ονομαζόμενη Αμέσια-Σέντις, σύζυγος του συγκλητικού Σερβίου Σουλπιτίου (ενθέρμου συμμάχου του Μαρίου) υπερασπίστηκε η ίδια την υπόθεσή της μπρος στην Αγορά. Με την λαμπρή αγόρευσή της κέρδισε την υπόθεση. Την επονόμασαν «Ανδρογύνη» γιατί της αναγνώρισαν την ιδιοφυΐα ενός άνδρα ρήτορα.

Αλλοίμονο όμως, μια άλλη ρωμαία δικηγόρος, η Αφρανία αποδείχτηκε τόσο επιθετική, στρεψόδικη και αναϊδής προς τον δικαστή, προς τον οποίο έτεινε την γροθιά της, ώστε με ένα διάταγμα του Πραιτώρος, της απαγορεύθηκε στο μέλλον να μιλά δημόσια. Λίγο αργότερα, αυτή η απαγόρευση επεκτάθηκε σ' όλες τις γυναίκες. Ακόμμη αργότερα ο Θεοδοσιανός Κώδικας της Ξανάδωσε τον λόγο στο Πραιτώριο, αλλά μόνο για προσωπικές υποθέσεις. Έτσι ο ρόλος τους γίνονταν ασήμαντος.

Οι εκκλησιαστικοί Κανόνες απαγόρευαν επίσης στις γυναίκες να ασκούν το επάγγελμα του συνηγόρου. Από τότε οι φιλοδοξίες των γυναικών ως δικηγόρων υποβλήθηκαν σε μια μακριά, πολύ μακριά πορεία μέσα στην έρημο. Εν τούτοις, κατά το προεπαναστατικό (1789) καθεστώς διοικήσεως, παρουσιάστηκαν σπάνιες εξαιρέσεις. Στην μαρκησία de Crequi και στην δεσποινίδα Le Gracieuse de la Coste π.χ. επιτράπηκε να υποστηρίξουν προσωπικά τους υπόθεση, την οποία όμως και έχασαν.

Ο νόμος της 11 Σεπτ. 1790 προέβλεπε ότι «οι άνδρες νομικοί, αποκαλούμενοι από τούδε δικηγόροι, μη έχοντας το δικαίωμα να συγκροτήσουν ίδιο σώμα ή σωματείο, δεν μπορούν να φέρουν ειδικό ένδυμα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους». Σημειώνεται ότι δεν γινόταν καμμία αναφορά σε γυναίκες.

Ο Ναπολέων δυσπιστούσε στους δικηγόρους. «Όσο έχω την δύναμη δεν θα υπογράψω ποτέ ένα τέτοιο διάταγμα. Θα ήθελα να μπορούσα να κόψω τη γλώσσα των δικηγόρων που την χρησιμοποιούν εναντίον της Κυβερνήσεως» έγραφε στον Cambacerès που προσπαθούσε να επιτύχει την συναινέσή του για την επαναφορά της παλαιάς αδελφότητας των δικηγόρων. Ωστόσο, ο αυτοκράτορας τελικά υπέγραψε το διάταγμα της 14 Σεπτ. 1810 που νομιμοποιούσε την θέση των δικηγόρων. Ως το τέλος του 19ου αιώνα, οι γυναίκες αναγκάστηκαν να κάνουν υπομονή, χωρίς όμως να παύσουν να αγωνίζονται εντατικά.

Στις 3 Δεκ. 1888, η Δεσποινίς Marie Porélin διδάκτωρ της Νομικής του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών, εμφανίστηκε ενώπιον του δικαστηρίου των Εφετών των Βρυξελλών για να ορκισθεί. Στις 12 Δεκ., το Δικαστήριο απέρριψε την αίτησή της. Το σκεπτικό της αποφάσεως αξίζει να αναφερθεί: «... η ειδική φύση της γυναίκας, η αδυναμία της φυσικής συγκρότησής της, η σχετική προς το φύλο της επιφύλακτικότητα, η προστασία την οποία έχει ανάγκη, η ειδική αποστολή της στη ανθρωπότητα, οι απαιτήσεις και υποχρεώσεις της μητρότητας, η ανατροφή που οφείλει στα παιδιά της, η διεύθυνση του νοικοκυριού και της οικογενειακής εστίας που επαφίενται στις φροντίδες της, την τοποθετούν σε κατάσταση που δεν συμβιβάζεται με τα καθήκοντα του επαγγέλματος του δικηγόρου και δεν της παρέχει ούτε την άνεση, ούτε τη δύναμη, ούτε τις αναγκαίες ικανότητες για τους αγώνες και τον κάματο στο δικαστήριο».

Ίδού όμως στο Παρίσι μια άλλη υποψηφιότητα επρόκειτο να προκαλέσει το χύσι-

μο πολλού μελανιού, να δημιουργήσει σκάνδαλο, να εξοργίσει τους μεν, να ερεθίσει τους δε και να κεντρίσει τον οίστρο των σατύρων και τραγουδιστών. Ήταν η Δεσποινίς Jeanne Chauvin. Γεννημένη το 1862 στην Provins η Jeanne Chauvin ήταν διδάκτωρ της Νομικής του Πανεπιστημίου του Παρισιού το 1892 και πτυχιούχος φιλολογίας, φιλοσοφίας και καλών τεχνών. Εδίδασκε Δίκαιο σε 5 λύκεια θηλέων στο Παρίσι. Στις 24 Νοεμβ. 1897 ζητάει την εγγραφή της στον Δικηγορικό Σύλλογο του Παρισιού. Οι κύριοι του Διοικητικού Συμβουλίου την κάλεσαν, όχι χωρίς χαμόγελα, να ορκισθεί σύμφωνα με το άρθρο 31 του Νόμου του Μαρτίου του έτους XII (μετά την Γαλλική Επανάσταση). Για τον σκοπό αυτό, παρουσιάστηκε στο Α' Δικαστήριο των Εφετών του Παρισιού. Οι δικαστές αρνήθηκαν να της επιτρέψουν να ορκισθεί πίστη στο Δίκαιο και την Αλήθεια. Οι απόψεις του Γενικού Εισαγγελέως Bertrand ήταν δυσμενείς. Η επιχειρηματολογία του κ. Bertrand συνοψιζόταν σε τρία σημεία: το νομικό, το ιστορικό και το σχετιζόμενο με την ευπρέπεια. Τελείωνε την εισήγησή του με την ανόητη παρατήρηση ότι: «Οι σοβαρές επιπτώσεις της εισδοχής γυναικών στο Δικηγορικό σύλλογο θα είναι ότι θα ανοίξουν την πόρτα στις γυναίκες για το δικαστικό σώμα και την πολιτική». Η δ. Chauvin παρουσίασε την αίτησή της πολύ απλά: «Ζητώ να μου χορηγήσετε τον τίτλο του δικηγόρου ως συνέπεια του διπλώματός μου. Έτσι, θα δώσετε στον τίτλο μου εμπορική αξία». Την 30 Νοεμβρ. 1897, το δικαστήριο αποφάσισε ότι το επάγγελμα του δικηγόρου είναι ένα αξίωμα ανδρικό και απέρριψε την αίτησή της.

Την 21 Νοεμβ. 1898, στην Βουλή ένας νέος βουλευτής του Παρισιού, ο σοσιαλιστής René Viviani έπαυσε θαρραλέα την θέση των οπαδών της Jeanne Chauvin. Η πρότασή του συζητήθηκε στη συνεδρίαση της 30 Ιαν. 1899. Οι συζητήσεις ήσαν εξαιρετικά εμπαιθείς, παραχάδεις και μακρές. Ο βουλευτής Massabuau τοποθετήθηκε εναντίον της υπόθεσης με σφοδρό-

τητα και ο Viviani του απάντησε με ένα λόγο γεμάτο ρεαλισμό, ευαισθησία και ανωτερότητα σκέψης: «Η Τρίτη Δημοκρατία που κάλεσε τη γυναίκα στην παιδεία, που είχε την τιμή να εξυψώσει το πνεύμα της και να διευρύνει τους ορίζοντές της, σφείλει η ίδια να επιτρέψει στη γυναίκα να εισχωρήσει και στα ελευθέρια επαγγέλματα. Είναι εύκολο να διατυπώνει κανείς συγκινητικές απόψεις για την ευτυχία της οικογενειακής εστίας και να αναγάγει σε ποίηση την ειδυλική γοητεία του γάμου. Αλλά πρέπει κανείς να προσέξει ότι πολύ συχνά, αυτή η πολύ αυστηρή και ηθικολογική φρασεολογία γίνεται ιδιαίτερα ειρωνική και σκληρή σε σχέση με τις δυστυχισμένες προς τις οποίες απευθύνεται. Γενικά απευθύνεται σ' εκείνες οι οποίες από την εφηβεία τους ακόμη, ιδίως σε μεγάλες πόλεις, εγκαταλείπονται σαν ζωντανή βορά σε όλων των ειδών τις εκμεταλλεύσεις, σε όλους τους κινδύνους, των οποίων η νεότητα σβύνει πριν μπδρέρουν να νιώσουν δίπλα τους μια σοβαρή και σίγουρη τρυφερότητα. Ερωτώ σε τι η κοινωνία θα διασφαλευθεί όταν σ' αυτές τις γυναίκες επιτρέψουμε να αποφεύγουν τους κινδύνους αυτούς, μέσα από το δρόμο που οδηγεί σε ευγενικά αξιώματα και σε ανώτερες ενασχολήσεις;»

Ακούσθηκαν κατόπιν οι αναπόφευκτοι παραλογισμοί.

Ο βουλευτής Louis Lagasse πέταξε ξαφνικά μια βλακεία που προκάλεσε τα γέλια: «Είναι πιο παράξενο να δεις ένα άνδρα να φορεί ένα φουστάνι, παρά να δεις μια γυναίκα να το φοράει». Ο συνάδελφός του κόμης du Périer de Larsan εκραύγασε: «Το καθήκον μας εδώ είναι να κάνουμε σοβαρούς νόμους και όχι κανβά για οπερέττες!» Ένας άλλος ενόμισε τον εαυτό του πνευματώδη με μια βλακώδη σκέψη: «Οι γυναίκες δικηγόροι είναι σαν εγώ που σας μιλώ να ήθελα να γίνω μαία». Ακολούθησε ψηφοφορία. Επί 493 που ψήφισαν οι 319 τάχθηκαν υπέρ της προώθησης των

γυναϊκών, μεταξύ των οποίων και οι Edouard Drumont, Gaston Doumergue, Pueche, Pelletan, Viviani, Zénaès. Εναντίον ψήφισαν 174, μεταξύ των οποίων οι Paul de Cassagnac, ο αιδεσιμώτατος Lemire, ο Massabuau. Από τους γνωστούς που απέσχαν είναι περιέργο να αναφέρουμε τα ονοματά των Barthou, Caillaux, Déroulède, Delcassé, Deschanel, Millerand, Albert de Mun, Ribot και άλλων.

Με τη σειρά της η Γερουσία κλήθηκε να εξετάσει το κείμενο της Βουλής. Οι γερουσιαστές, ανκαι συνήθως πείσιμονες στις γυναικείες πρωτοβουλίες, το υιοθέτησαν με μεγάλη πλειοψηφία: 172 υπέρ και 33 κατά. Επί τέλους, ο νομος της 1ης Δεκεμβρίου 1900 επέτρεπε στις γυναίκες να γίνουν δικηγόροι. Και τη 19η Δεκεμβρίου, για πρώτη φορά στη Γαλλία, μια γυναίκα ορκιζόταν και γινόταν μέλος του Δικηγορικού συλλόγου του Παρισιού: η Jeanne Chauvin. Γνώρισε τότε μια μεγάλη δημοτικότητα στην οποία, εξ άλλου, δεν έδωσε καθόλου σημασία. Ανεπτύξε την πρώτη υπεράσπισή της στο Πλημμελειοδικείο υπέρ ενός επαίτου που κατηγορείτο για αδίκημα από αμέλεια. Είχε την ικανοποίηση ότι επέτυχε την αναστολή της ποινής του. Απογοητευμένη όμως από την έλλειψη συμπάθειας ή μάλλον την εχθρότητα των συναδέλφων της με μουστάκια, δεν άργησε να αποσυρθεί στο πατρογονικό της σπίτι και να μη βγει παρά μόνο για την παραλαβή της «Λεγεώνας της Τιμής» από τα χέρια του Προέδρου Poincaré το 1925. Πέθανε την 27 Ιουλίου 1926 στο νοσοκομείο της πόλης Provins, θύμα της φοβερής επιδημίας της ευλογιάς που προκάλεσε τότε τόσους θανάτους στη περιοχή Seine-et-Marne. Μπρος στον τάφο της ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Manuel Fourcade διακήρυξε ότι υπήρξε «υπόδειγμα και παράδειγμα στο επάγγελμα της». Ο Ναός της Θέμιδος είχε πανηγυρικά κατακτηθεί.

Εν τούτοις, μια επανόρθωση επιβάλλε-

ται. Η Jeanne Chauvin δεν ήταν η πρώτη στον κόσμο γυναίκα δικηγόρος, όπως κατά λάθος γράφεται συχνά. Θα εκπλαγεί ασφαλώς κανείς όταν μάθει ότι εκείνη την εποχή υπήρχαν γυναίκες δικηγόροι, και μάλιστα πολύ πριν, στις Ην. Πολιτείες, Ιαπωνία, Σουηδία, Φινλανδία, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Χιλή, Ελβετία (μερικά καντόνια), Ινδία και Ρουμανία. Στις Ην. Πολιτείες κατά την εθνική απογραφή του 1890 υπήρχαν 208 γυναίκες δικηγόροι. Λίγο αργότερα στα πρακτικά των δικαστηρίων σ' όλη την Γαλλία εμφανίζονταν πολλά ονόματα γυναικών συνηγόρων. Πολλές άφησαν τα ονοματά τους στη ιστορία των Δικηγορικών Συλλόγων. Σήμερα υπάρχουν περί τις 4000 γυναίκες δικηγόροι στη χώρα.

Ενθαρρυσμένες από τις επιτυχίες αυτές, οι κυρίες με πετραχήλιο και μαύρη τήβεννο αποφάσισαν να προωθήσουν πολύ πιο πέρα τις νόμιμες φιλοδοξίες τους. Ο νόμος Teitgen του 1946 άνοιξε την πρόσβαση στο δικαστικό λειτουργήμα. Τον επόμενο χρόνο υπήρξαν 135 υποψήφιοι για το δικαστικό σώμα. Τέλος, η κ. Rozès κατέλαβε την έδρα του προέδρου του Πρωτοδικείου του Παρισιού και από το 1984 είναι Α' Πρόεδρος του Αρείου Πάγου. Διαδοχικά οι γυναίκες κατέλαβαν θέσεις συμβολαιογράφων, αντικλητών, γραμματέων, δικαστικών κλητήρων, εφόρων δημοπρασιών, πραγματογνωμόνων, αστυνομικών διευθυντών, νομαρχών, διπλωματών, συμβούλων Επικρατείας, δημάρχων, βουλευτών, γερουσιαστών, υπουργών. Τους μένει να κατακτήσουν και την υπέρτατη εξουσία, του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αναμένουμε.

Carlos d' Aguila

***Από το περιοδικό Historia**

(Μετάφραση Μ. Μαυρομμάτη)